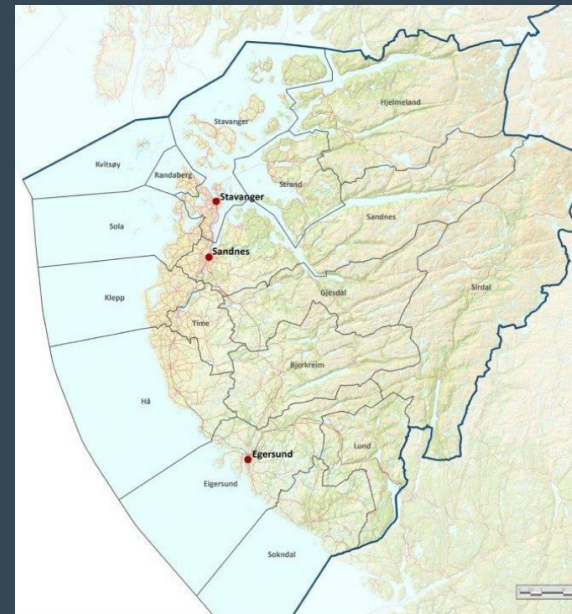

NORGES
DOMSTOLER

DEN NORSKE
ADVOKATFORENING

Veileder for behandling av sivile saker i tingretten

- Samhandling og samarbeid mellom aktørene i retten

Opplegget og agenda

Prolog: [NRK Dagsnytt 18, 26.05.2025](#)

- Foredrag på 2 ganger 45 minutter, med pause i mellom og anledning til spørsmål.
- Godkjent som 2 timer etterutdanning (ved registrering).
- Ett foredrag for aktørene - **5. juni kl. 18-20 på Arkeologisk museum** - og intern gjennomgang for dommerne i tingretten.
- Presentasjonen kan deles til de som er interessert og vil bli gjort tilgjengelig på tingrettens hjemmeside.

1. Veileder for hva og hvem?

- Veileder utarbeidet av hvem og for hva – hvilke saker?
- Og ikke minst - hvor finner jeg den?

2. Hvorfor ny veileder?

- Hva er utfordringen, og hva ønsker en å oppnå med en ny veileder.

3. De viktigste grepene

- «Steg-for-steg»-veileder og omfattende mal-verk.
- Om normering, dokumentasjon og leselister m.m.
- Noe som er annerledes for oss i Sør-Rogaland?
- Hva forventes av advokatene? Hva forventes av dommerne?

4. Avslutning

1

Veileder for hva og hvem?

Felles arbeidsgruppe og prosjekt

- Advokater (offentlig og privat)
- Tingrettsdommere
- Lagdommere
- Domstolsadministrasjonen

Anbefalingen gjelder for saker etter allmennprosess - særlig saker av «medium» størrelse

- Saker med tvistesum på opptil 5 millioner kroner, der varigheten på hovedforhandlingen som oftest er på tre dager eller mindre. (Men vil også gi god veiledning/ maler for håndtering av større og storkrav-saker).
- Gjelder alle sakstyper, også spesialprosessene som kap. 36, arbeidsmiljøloven, barnelov m.m.
- Gjelder for *samarbeidet* mellom advokatene og domstolen i alle faser av saken.
- Veilederen er i stor grad inspirert av Høyesteretts Advokatveiledning om anke, saksforberedelse og prosedyre.

Veilederne – hvor finner jeg de?

[Veiledere og rapporter | Norges domstoler](#)

[Veileder for tingretten](#)

- To veiledere, én for tingretten og én for lagmannsretten, med «steg-for-steg»-veiledning gjennom prosessen.
- 27 ulike maler for dommere og advokater (planbok, stevning, prosesskriv m.m.)
- Rapport fra arbeidsgruppens arbeid (som utgjør underlagsmateriale for veilederne/malene).

DOMSTOL- ADMINISTRASJONEN

VEILEDER FOR BEHANDLING AV SIVILE TVISTER I TINGRETTENE

Anbefalinger fra en arbeidsgruppe sammensatt av dommere fra tingrettene og lagmannsrettene, advokater oppnevnt av Den norske Advokatforeningen og representanter fra Domstoladministrasjonen.

*Kostnadsbegrensing gjennom å redusere tiden
brukt til saksforberedelse og rettsmøte*

2

Hvorfor ny veileder?

Hvorfor må tidsbruken og kostnadene begrenses?

NRK Dagsrevyen 14.06.2024

- Sikre reell tilgang til rettsapparatet. Domstolen som foretrukken konfliktløser
 - Også for de uten betydelige midler, og uten fare for uoverkommelig gjeldsansvar
 - Høye sakskostnader begrenser reell tilgang til domstolen
 - Rettssikkerhetsproblem
- Stortingets anmodningsvedtak 618 i 2023 om utredning av hvordan partenes sakskostnader i sivile saker kan bli lavere.
- Proporsjonalitetskravet i tvisteloven skal ivaretas, og handlingsrommet (fleksibiliteten) i loven utnyttes for å sikre en effektiv behandling.
- Sakskostnadene skal begrenses, samtidig som kvaliteten på rettshjelpstilbudet ikke skal svekkes
- Økning i rettsmøtetid på opptil 40 % i saker av medium størrelse fra 2008 til 2018, jf. Domstolskommisjonen

Hvordan redusere tidsbruken?

- Normering av rettsmøtetid
 - Proporsjonalitet
- Betydelig reduksjon av opplesing fra dokumenter under hovedforhandlingen
 - Tiden er overmoden for kulturendring, og at tvistelovens ordning for føring av dokumentbevis faktisk følges.
 - Slutte med høytlesing for hverandre.
 - Prp. 34 L (2022-2023) punkt 4.2.1: Dagens praksis med opplesning er mer omfattende enn det § 26-2 legger opp til. Ikke noe galt med bestemmelsen, men med praktiseringen
- Begrense parts- og vitneførsel som ikke bidrar nevneverdig til å styrke rettens avgjørelsesgrunnlag
 - Brukes for lang tid før en kommer til kjernen eller poenget – ikke alltid klart om det er et konkret poeng med bevisførselen
 - Unngå forklaringer om forhold som enten ikke er omstridt mellom partene, eller som ikke er relevant for det tvistes spørsmålet som retten skal avgjøre.
- Færre og kortere prosesskriv – ikke skriftlig prosedyre, ikke dobbeltbehandling
 - Brukes tid og kostnader på å skrive prosesskriv som bare i begrenset grad leses, eller er av interesse for retten under forberedelsen
 - Saksforberedende dommers oppgave under saksforberedelsen er primært å klargjøre tvistepunktene og legge til rette for en effektiv og forsvarlig behandling av disse, men avgjørelse treffes først **etter** hovedforhandling.

3

De viktigste grepene!

Det viktigste virkemiddelet:

Normering av rettsmøtetid

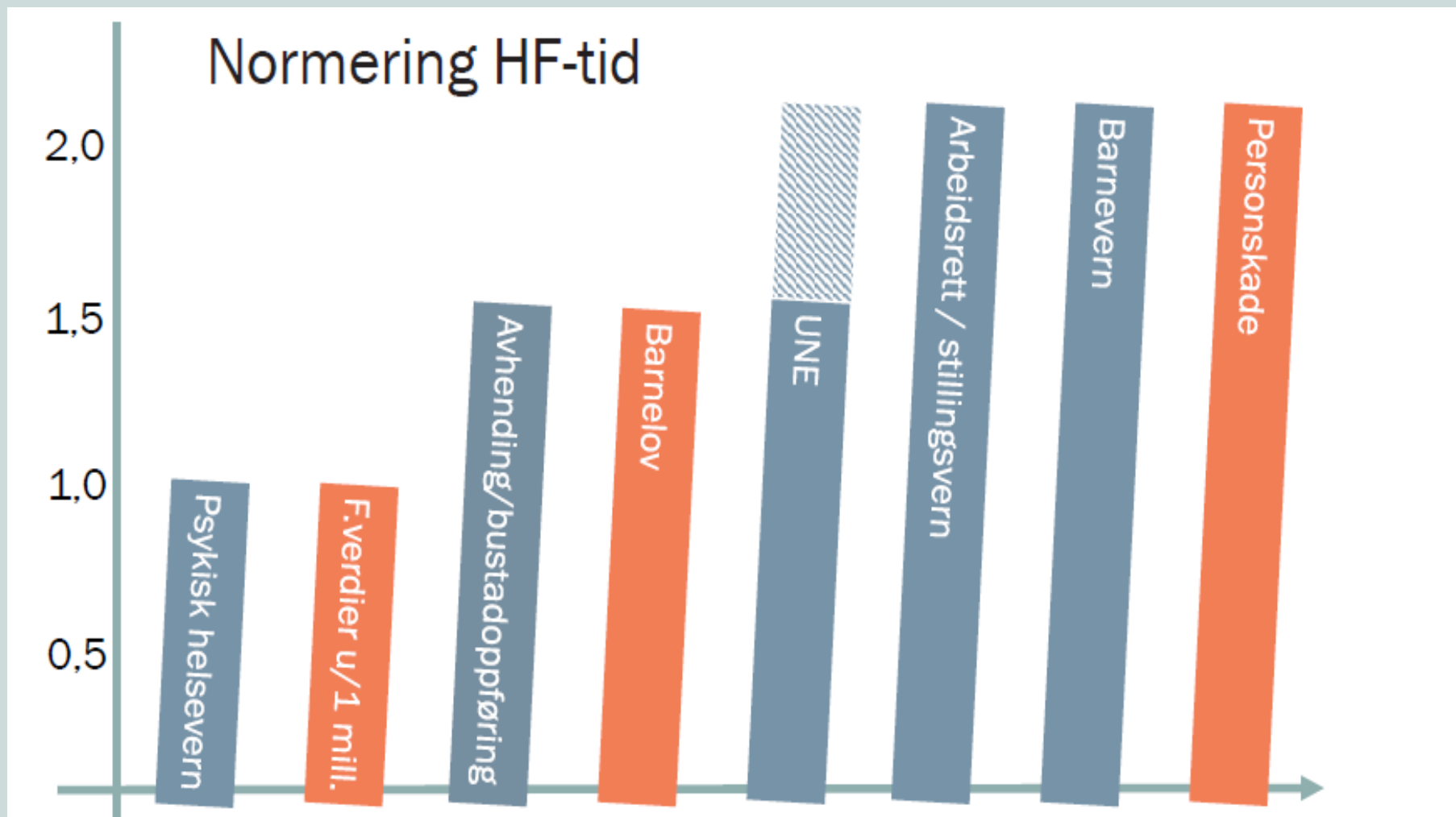
- Normere saker med tvistesum opp til 1 million kroner til 1 rettsdag + normering for enkelte sakstyper.
- Normene er hovedregelen – utgangspunktet for hovedforhandlingstiden retten tilbyr partene.
- Partene må eventuelt begrunne hvorfor det trengs mer tid.
- Finnes allerede for småkrav, og med gode erfaringer.
- Står ikke i veilederen, men anbefalt i arbeidsgruppens rapport og prøveprosjekt i Oslo.

Arbeidsgruppens normerings- forslag:

- Fra arbeidsgruppens rapport side 26

Sakstype	Median / gjennomsnitt hoved- forhandlingstid (2023)	Forslag normering Oslo tingrett	Arbeidsgruppens forslag, tingrett
Barnevernssaker (Overprøving av vedtak fra Barneverns- og helsenemnda)	13,5 / 14,6 t (2-2 ½ dag)	½ til 1 dag kortere enn nemndsmøtet	1 ½ rettsdag
Foreldretvist (Twist om foreldreansvar, fast bosted og samvær etter barneloven)	5 / 6,6 t (1 dag)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Utlendingssaker (Overprøving av vedtak fra Utlendingsnemnda)	13 / 12,9 t (2 dager)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Avhendingslovssaker	10 / 11 t (1 ½ - 2 dager)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Bustadoppføringslovssaker	14 / 15 t (2-2 ½ dag)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Person- og pasientskadesaker	14 / 15,3 t (2-2 ½ dag)	2 rettsdager	1 ½ rettsdag
Psykisk helsevernssaker (Overprøving av Kontrollkommisjonens vedtak i sak om tvungent psykisk helsevern.)	5,5 / 5,5 t (1 dag)		1 rettsdag
Arbeidsrettssaker (Stillingsvern)	13,5 / 15,4 t (2-2 ½ dag)		1 ½ rettsdag

Normeringstiden – prøveprosjekt i Oslo tingrett

Normering i Sør-Rogaland tingrett

Normering betyr ikke minimumstid. Skal fortsatt være saker innen hver kategori som tar kortere tid.

Først ut fra tvistesum:

- Småkrav under 250 000 kroner = ½ dag
- Tvistesum inntil 1 mill. kroner = 1 dag

Dernest etter sakskategori:

- Psykisk helsevern = 1 dag
- Barnevern = 2 dager
 - Akuttvedtak = 1 dag
 - Kun samvær = 1 dag
- Foreldretvist = 1 ½ dag
 - Kun foreldreansvar = ½ dag
 - Kun samvær = 1 dag
- Avhendingslov = 1 ½ dag
- Bustadoppføring = 1 ½ dag
- Person- og pasientskade = 2 dager
- Arbeidsrett = 2 dager

Dokumentering i hovedforhandlingen (1 av 2)

Twisteloven § 26-2:

«Dokumentbevis føres ved at beviset gjennomgås, og det som er viktig påpekes. Gjennomgåelsen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier»

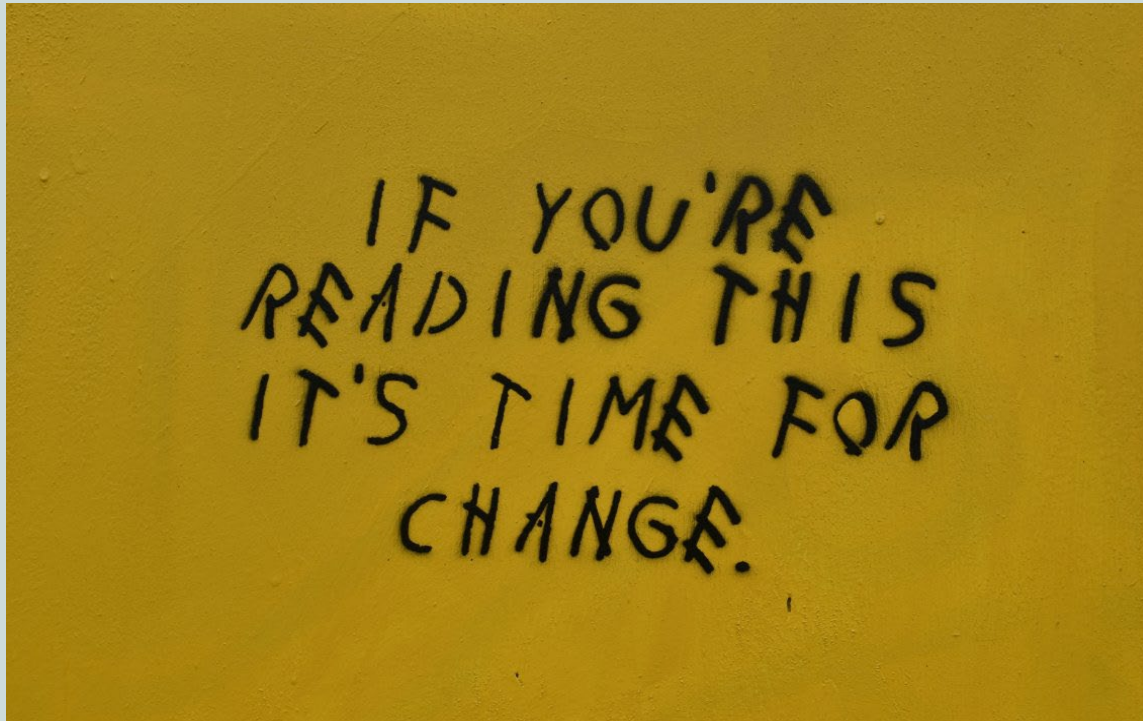
(Korresponderer med tvisteloven § 21-6 annet ledd under saksforbr.)

Prp. 34 L (2022-2023) punkt 4.2.1:

«Når et dokumentbevis er ført i samsvar med kravene i § 26-2, inngår hele dokumentet i avgjørelsesgrunnlaget. Retten kan derfor også bygge på deler av dokumentet som ikke er opplest eller omtalt i rettsmøtet, så langt det er i tråd med kravene til kontradiksjon»

Dokumentering i hovedforhandlingen (2 av 2)

Hva betyr «å gjennomgå og påpeke»?

- Må slå opp siden, selv om det ikke skal leses.
- Fortell retten hva dokumentet beviser. Gjennomgangen skal vise retten hvordan beviset opplyser påstandsgrunnlaget.
- Påpek avsnitt, punkt eller del som er avgjørende, og som du mener retten skal bruke i bevisvurderingen.

Hva med rettens markering av det som er dokumentert?

- Ikke krav om streking fra setning til setning, eller at bare det som er streket anses dokumentert (og kan brukes av retten).

Hva med de deler av dokumentet som ikke er opplest og ikke streket?

- Hele dokumentet inngår i avgjørelsesgrunnlaget.
- Kontradiksjon sentralt.

Hvordan gjøres gjennomgang og påpekning i praksis?

Eksempel på dokumentering

DOMSTOL-ADMINISTRASJONEN

JURIST FORBUNDET
Dommerforeningen

ADVOKATFORENINGEN

RAPPORT

BEHANDLING AV SIVILE SAKER

Anbefalinger fra en arbeidsgruppe sammensatt av dommere fra tingrettene og lagmannsrettene, advokater oppnevnt av Den norske Advokatforeningen, og representanter fra Domstoladministrasjonen.

1. mai 2024

8.3 Arbeidsgruppens vurderinger

Arbeidsgruppen er enig med Domstolkommisjonen i at også ikke-lovfestede normer kan ha innvirkning på rettsmøtetiden, selv om normene kun er veiledende. Normene vil være utgangspunktet for hovedforhandlingstiden retten tilbyr partene, og det må være partene som så begrunner hvorfor det i den enkelte sak trengs mer tid.

Som beskrevet særlig i punktene [6.1](#), [7.1](#) og [7.4](#) om samhandling, føring av bevis og økt grad av delvis skriftlighet i kombinasjon med rettsmøte, mener arbeidsgruppen at rettsmøtene kan konsentreres. På denne bakgrunn mener arbeidsgruppen at den foreslåtte normtiden forsvarlig kan settes kortere enn hovedforhandlingstiden gjennomgående er i dag.

Arbeidsgruppen mener det er riktig å normere saker med tvistesum opp til 1 million kroner til 1 rettsdag. Dette innebærer at hovedforhandlingene blir 2 – 3 timer kortere enn i dag, se punkt [8.2](#) ovenfor. Normering ut fra tvistesum harmonerer godt med lovens proporsjonalitetsprinsipp, og antas å ville ha innvirkning på sakskostnadene, se punkt [9.4](#).

Arbeidsgruppen mener det også ligger godt til rette for normering i enkelte sakstyper, fordi de ofte fremstår som nokså likartede.

Tabellen nedenfor beskriver hovedforhandlingenes varighet i 2023 i slike utvalgte sakstyper, samt Oslo tingretts og arbeidsgruppens normeringsforslag.

Sakstype	Median / gjennomsnitt hoved- forhandlingstid (2023)	Forslag normering Oslo tingrett	Arbeidsgruppens forslag, tingrett
Barnevernssaker (Overprøving av vedtak fra Barneverns- og helsenemnda)	13,5 / 14,6 t (2-2 ½ dag)	½ til 1 dag kortere enn nemndsmøtet	1 ½ rettsdag
Foreldretvist (Tvist om foreldreansvar, fast bosted og samvær etter barneloven)	5 / 6,6 t (1 dag)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Utlendingssaker (Overprøving av vedtak fra Utlendingsnemnda)	13 / 12,9 t (2 dager)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Avhendingslovssaker	10 / 11 t (1 ½ - 2 dager)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Bustadoppføringslovssaker	14 / 15 t (2-2 ½ dag)	1 ½ rettsdag	1 ½ rettsdag
Person- og pasientskadesaker	14 / 15,3 t (2-2 ½ dag)	2 rettsdager	1 ½ rettsdag
Psykisk helsevernssaker (Overprøving av Kontrollkomisjonens vedtak i sak om tvungent psykisk helsevern.)	5,5 / 5,5 t (1 dag)		1 rettsdag
Arbeidsrettssaker (Stillingsvern)	13,5 / 15,4 t (2-2 ½ dag)		1 ½ rettsdag

Leselister

Dok 159

 SØR-ROGALAND TINGRETT

Leseliste: Dokumentsamlingen er på 2239 sider, og inneholder flere prosesskriv som ikke er relevante for hovedforhandlingen. Det er også ny meddommer i saken. Retten ber derfor om at partene utarbeider en leseliste over de dokumentene dommerne bes sette seg særlig godt inn i. Det er tilstrekkelig med henvisning til sidetall i dokumentsamlingen. Leselisten bør være begrenset i omfang og omforent hvis mulig. Leselisten bes oversendt så snart som mulig, og senest

Postadresse	Sentralhord	Saksbehandler	Ranknir	Organisasjonsnummer
-------------	-------------	---------------	---------	---------------------

LESELISTE

- Avtalens punkt 4	side 38-39
- E-post fra saksøker til saksøkte	side 392
- E-post fra saksøkte til saksøker	side 495
- Illustrasjonsmappe	side 573-584

Hva er en leseliste?

- Liste med sentrale dokumenter som dommer(ne) skal sette seg særlig godt inn i før hovedforhandlingen.
- Verktøy som kan benyttes på partenes initiativ eller etterspørres av retten. I praksis avtales gjerne bruk i planmøtet eller mot slutten av saksforberedelsen.

Hvorfor bruke leseliste?

- Trygge at sentrale dokumenter er særlig godt kjent for dommer(ne) ved oppstart av hovedforhandling.
- Forenkle dokumentasjon og påpekning.

Tidspunkt for innsendelse?

- Ikke lovbestemt, avtale i planmøte.
- Etter at dokumentsamling er produsert (med sidetall)
- Også tidligere dersom det er hensiktsmessig.

Hvordan ser en god leseliste ut?

- Kort og konsis. Gjerne med henvisning til sidetall i dokumentsamlingen.

Hva med det som ikke står i leselisten?

- Ikke noe spesielt. Må dokumenteres i rettsmøtet.

Målet for stevninger, tilsvær og prosesskriv (1 av 2)

- Merk fra veilederen: ***Stevning/tilsvær** bør normalt ikke overstige 6 tekstsider. Den kan ofte være kortere.*
- Merk særlig ordningen med forenklet stevning i tvisteloven § 9-2 fjerde ledd og § 36-2.
- Skal så langt det er mulig uttømmende og oversiktlig angi krav, påstandsgrunnlag og bevistilbud, men ikke være skriftlig prosedyre.
- Skal inneholde informasjon nødvendig for å kunne ta stilling til prosessuelle spørsmål.
- Skal «angi» hva beviset skal godtgjøre, jf. tvisteloven § 21-6.
- Gi en sammenfatning av sakens tvistespørsmål:
Saksforberedende dommers oppgave (og rettens interesse på dette stadiet) er primært å klargjøre tvistepunktene, ikke hva dommens resultatet skal bli.

Målet for stevninger, tilsvær og prosesskriv (2 av 2)

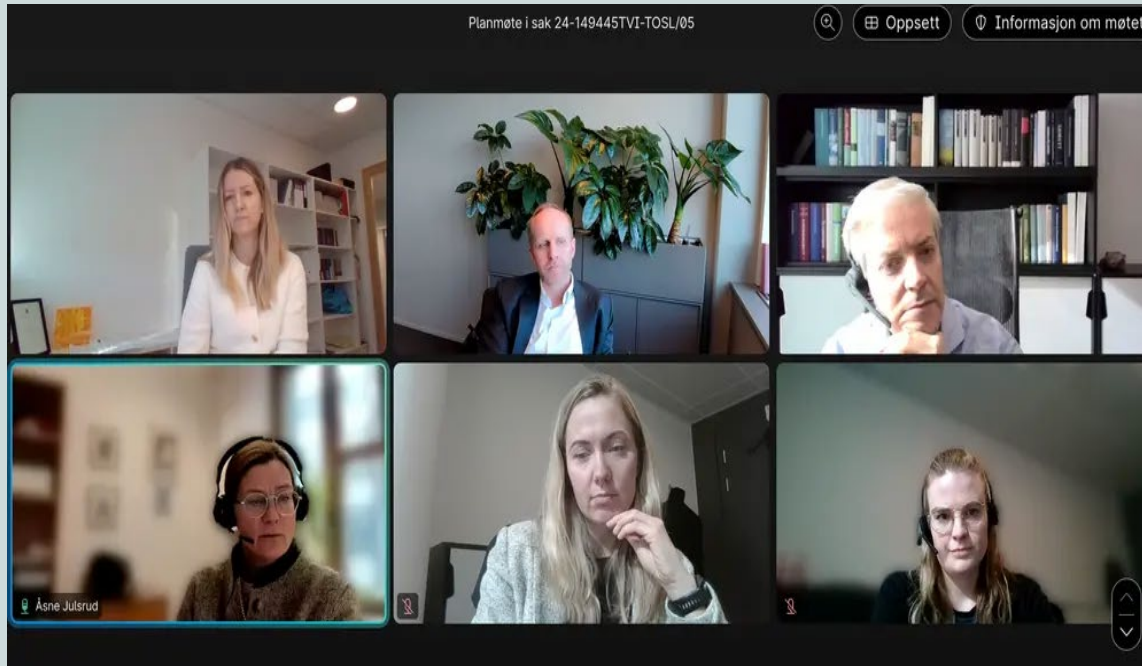
- Merk fra arbeidsgruppens rapport:

«Tvistelovens system er dermed at prosesskrivene forholdsvis kortfattet skal gjøre rede for partenes faktiske og rettslige begrunnelse for de påstandsgrunnlagene som fremsettes. Bevisføring og rettslig argumentasjon skal utstå til den muntlige forhandlingen.

Arbeidsgruppens oppfatning er at prosesskrivene ofte ikke følger disse forutsetningene. Ofte argumenteres det i detalj for hvordan fremlagte bevis understøtter partens syn på saksforholdet, og det redegjøres grundig for rettsstoffet.».

- Merk fra veilederen: *Bare i unntakstilfeller vil det være nødvendig med mer enn 2 **prosesskriv** fra hver part etter planmøte.*
- **Bruk veilederen og malene som sjekkliste.**

Planmøtet

Planleggingsmøte i forbindelse med Ousdal-kreditorenes søksmål mot Gjensidige avholdt i Oslo tingrett.

Bilde fra Stavanger Aftenblad 31. mars.

- Er arena for rettens aktive saksstyring
Skal klarlegge, treffe nødvendige beslutninger og sette frister.
For å «oppnå rask, prosessøkonomisk og forsvarlig behandling», jf. tvisteloven § 9-4.
- Særlig tilpasset saksliste/agenda ved innkalling
... men kanskje ikke hovedregelen i standardsakene?
- Bør holdes som videomøte
... «smak og behag» og opp til dommer, men en anbefaling.
- Beramning av rettsmekling og hovedforhandling
Hos oss som hovedregel ikke i forkant av, men i planmøte.
- Tidspunkt for hovedforhandling
Forutsetter at advokat kan møte innen lovens frist på seks måneder hvis har påtatt seg oppdraget. At ikke anledning til å møte i rett tid, er vanligvis ikke tilstrekkelig til å beramme senere enn frist.
- Mer skriftlig behandling
Må vurderes oftere.
- Kostnadsspørsmålet tas opp allerede i planmøte
Sikre at kostnadene står i rimelig forhold til sakens betydning.

Sakskostnader

HR-2024-1717-A avs. 61, jf. HR-2023-1239-A avs. 71:

- «I vurderingen av hva som er 'nødvendige kostnader' etter tvisteloven § 20-5 første ledd, skal det skje en samlet vurdering av kravet basert på hva det er 'rimelig å pådra'. I dette ligger en proporsjonalitetsbegrensning, jf. HR-2020-611-A avsnitt 67, HR-2020-1515-U avsnitt 20 følgende og HR-2023-1128-A avsnitt 99. I de to sistnevnte avgjørelsene vises det også til at lovforarbeidene gir 'klare signaler' om at kostnadsnivået i sivile saker skal reduseres.»

Arbeidsgruppens rapport av 1. mai 2024:

- Forslag om å endre tvisteloven § 20-5: I saker med tvistesum **inntil kr 1,5 million: normalt ikke erstattet høyere sakskostnader enn 30%** av tvistesummen. Merverdiavgift kommer i tillegg. Gjelder for hver instans. Forutsetter at hovedforhandling er gjennomført. Ikke ment som normalnivå, men maksnivå

Ytterligere regulering fra lovgiver?

4

Avslutning

Spørsmål?

Epilog: [Høyesteretts advokatveiledning, punkt 19 om bruk av KI](#)